

آداب وضو

و به هنگام شستن دست راست می گویی: **اللَّهُمَّ اعْطِنِي**

خدایا پرونده‌ام

كِتَابِي بِيَمِينِي ، وَالْخُلْدَ فِي الْجِنَانِ بَيْسَارِي ، وَحَاسِبِنِي

را به دست راستم بده، و نامه جاوید بودن در بهشت را به دست چپم، و حسابم را به حسابی

حِسَابًا يَسِيرًا . و به وقت شستن دست چپ می گویی: **اللَّهُمَّ**

آسان رسیدگی کن.

لَا تُعْطِنِي كِتَابِي بِشِمَالِي ، وَلَا مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي ، وَلَا تَجْعَلْهَا

پرونده‌ام را به دست چپم و امگذار، و از پشت سرم در اختیارم قرار مده، و آن را بسته

مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِي ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ مُقْطَعَاتِ النَّيْرَانِ . پس با

به گردنم ننما، و از پاره‌های آتش به تو پناه می‌برم.

رطوبت دست راست جلوی سر را مسح کن، و در آن حال

بگو: **اللَّهُمَّ غَشِّنِي رَحْمَتِكَ وَبَرَكَاتِكَ .** آنگاه پاهای خود را

خدایا رحمت و برکاتت را بر من بیوشان.

مسح کن، و هنگام مسح بگو: **اللَّهُمَّ ثَبِّتْنِي عَلَى الصِّرَاطِ ،**

خدایا مرا بر صراط ثابت بدار،

يَوْمَ تَزُلُّ الْأَقْدَامُ ، وَاجْعَلْ سَعْيِي فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي ؛ يَا ذَا الْجَلَالِ

روزی که قدمها می‌لغزد، و کوششم را در آنچه تو را از من خشنود می‌کند قرار ده، ای دارای بزرگی

وَالْإِكْرَامِ . چون از وضو فارغ شدی بگو: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ**

و اکرام.

تَمَامَ الْوُضُوءِ ، وَتَمَامَ الصَّلَاةِ ، وَتَمَامَ رِضْوَانِكَ وَالْجَنَّةِ . و بگو:

کمال وضو، و کمال نماز، و کمال خشنودی‌ات و بهشت را.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ؛ و سوره «قدر» را سه مرتبه می‌خوانی،

ستایش خاص خدای پروردگار جهانیان است.

آنگاه پس از فراغت از وضو، بوی خوش استعمال می‌کنی،

آداب رفتن به مسجد

و با حالت آرامش و وقار به جانب مسجد روانه می شوی،

و به وقت بیرون رفتن از خانه به قصد مسجد می گویی: بِسْمِ
بِه نام

اللّٰهُ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ، وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ،
خدایی که مرا آفرید، پس مرا هدایت می کند، و به من می خوراند و می نوشاند،

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ، وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ، وَالَّذِي
و چون بیمار شوم شفایم می دهد، و آن که مرا می میراند، سپس زنده می کند، و آن که

أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ . رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا ،
طمع دارم خطایم را در روز جزا بیامرزد، خدا یا به من حکم ببخش،

وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ ، وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ،
و به شایستگان ملحق کن، و نزد آیندگان خوش نامم فرما،

وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ، وَاعْفِرْ لِأَبِي . چون خواستی
و مرا از وارثان بهشت نعیم قرار ده، و پدرم را بیامرز.

وارد مسجد شوی، ابتدا کف کفش خود را ملاحظه کن که

آلودگی همراه آن نباشد بعد پای راست را مقدم بدار، آنگاه

این دعا را بخوان: بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ ، وَمِنَ اللّٰهِ وَإِلَى اللّٰهِ ، وَخَيْرُ
به نام خدا، و به ذات خدا، و از خدا، و به سوی خدا، و بهترین

الْأَسْمَاءِ كُلِّهَا لِلّٰهِ ؛ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ .
همه نامها برای خداست، بر خدا توکل نمودم، و جنبش و نیرویی نیست مگر به خدا،

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ
خدایا بر محمد و خاندان محمد درود فرست، و درهای رحمت

وَتَوْبَتِكَ ، وَأَعْلِقْ عَنِّي أَبْوَابَ مَعْصِيَتِكَ ، وَاجْعَلْنِي مِنْ
و توبهات را به روی من باز کن، و درهای نافرمانیات را به روی من ببندد، و مرا از

آداب نماز

زُورَاكَ وَعُمَّارِ مَسَاجِدِكَ ، وَمَنْ يُنَاجِيكَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ،

زائرانت و آبادکنندگان مساجدت قرار ده، و از کسانی که در شب و روز،

وَمِنَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَوَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ، وَادْحَرَ عَنِّي الشَّيْطَانَ

با تو راز و نیاز می کنند، و از آنان که در نمازشان افتاده خالند، و شیطان

الرَّجِيمِ ، وَجُنُودَ إِبْلِيسَ أَجْمَعِينَ . و چون اراده کردی نماز

رانده شده، و تمام لشگرهای ابلیس را از من دور کن.

بخوانی بگو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَقْدِمُ إِلَيْكَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

خدایا من محمد درود خدا بر او و خاندانش را

بَيْنَ يَدَي حَاجَتِي ، وَاتَّوَجَّهُ بِهِ إِلَيْكَ ، فَاجْعَلْنِي بِهِ وَجِيهًا

پیشاپیش حاجتم به درگهت پیش آرم، و به وسیله او به سویت رو می کنم، پس مرا به خاطر او آبرومند

عِنْدَكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ، وَاجْعَلْ صَلَاتِي بِهِ

نزد خود در دنیا و آخرت، و از مقربان قرار ده، و نمازم را به او

مَقْبُولَةً ، وَذَنْبِي بِهِ مَغْفُورًا ، وَدُعَائِي بِهِ مُسْتَجَابًا ؛ إِنَّكَ أَنْتَ

پذیرفته، و گناهم را آمرزیده، و دعایم را مستجاب گردان، به درستی که تو

الْغَفُورُ الرَّحِيمُ . پس برای نماز، اذان و اقامه می گویی، و بین

آمرزنده و مهربانی.

اذان و اقامه با یک سجده، یا نشستن فاصله می اندازی، و این

دعا را می خوانی: اللَّهُمَّ اجْعَلْ قَلْبِي بَارًّا ، وَعَيْشِي قَارًّا ، وَرِزْقِي

خدایا قرار ده، دلم را شایسته، و زندگی ام را برقرار، و روزی ام

دَارًّا ، وَاجْعَلْ لِي عِنْدَ قَبْرِ رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

را فراوان، و قرار ده برایم، کنار آرامگاه رسولت (درود خدا بر او و خاندانش)

مُسْتَقَرًّا وَقَرَارًا . و آنچه خواهی دعا می کنی، و حاجت را

جایگاه و قرارگاه.

از حق تعالی درخواست می کنی، زیرا دعا بین اذان و اقامه

آداب نماز

ردّ نمی‌شود، و پس از گفتن اقامه می‌خوانی: **اللَّهُمَّ إِلَيْكَ**

خدایا به سوی

تَوَجَّهْتُ ، وَمَرْضَاتِكَ طَلَبْتُ ، وَثَوَابِكَ ابْتَغَيْتُ ، وَبِكَ

تو رو کردم، و خشنودی تو را خواستم، و پاداش تو را اراده کردم، و به تو

أَمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ . اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ،

ایمان آوردم، و بر تو توکل کردم، خدایا بر محمد و خاندان محمد درود فرست،

وَافْتَحْ مَسَامِعَ قَلْبِي لِذِكْرِكَ ، وَثَبِّتْنِي عَلَى دِينِكَ وَدِينِ نَبِيِّكَ ،

و گوشهای دلم را به ذکر تو باز کن، و بر دینت و دین پیامبرت پایدارم بدار،

وَلَا تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي ، وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ؛

و دلم را پس از آن که هدایت کردی منحرف مساز، و بر من از نزد خود رحمتی ببخش،

إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ . آنگاه برای نماز آماده می‌شوی،

به راستی که تو بسیار بخشنده‌ای.

و قلب خود را حاضر می‌کنی، و خواری شأن خود، و عظمت و جلال مولایت را، که در مقام مناجات با او برآمده‌ای ملاحظه می‌کنی، و چنان باش که گویا او را می‌بینی، و حیا کن، از اینکه با او سخن گویی، و دلت متوجه جانب دیگر باشد! پس با وقار و خشوع می‌ایستی، در حالتی که دستهایت را بر رانهای خود، برابر سر زانو گذاشته باشی، و بین قدمهایت را، به اندازه سه انگشت، یا یک وجب باز کرده، گشادگی قرار می‌دهی، و نگاهت را به موضع سجده می‌اندازی، سپس قُرْبَةً إِلَى اللَّهِ نِيَّتِ نَمَازِ وَاجِبِ صَبْحِ كُنْ، و تکبیرة الاحرام بگو. و مستحب است پیش از

دُعاهای قبل از نماز و درین اذان و اقامه

تکبیرة الاحرام نماز، شش تکبیر بر آن اضافه کنی، در هر تکبیری دستها را تا مقابل نرمی گوش بلند کنی، در حالی که کف دستها به طرف قبله و انگشتها، غیر از انگشت بزرگ، به هم چسبیده باشد، و بخوانی دعاهای تکبیرات را، به این صورت، که پس از تکبیر سوم بگویی:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ؛ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ؛ إِيَّا

خدایا تویی فرمانروای حق آشکار، معبودی جز تو نیست، منزهی تو، من بر خود

ظَلَمْتُ نَفْسِي فَأَعْفِرْ لِي ذَنْبِي؛ إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ.

ستم کردم، گناه مرا ببخش که جز تو گناهان را نمی بخشد.

و پس از تکبیر پنجم می گویی: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ فِي

آری، آماده خدمتم، و خیر در

يَدَيْكَ، وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ، وَالْمَهْدِيُّ مَنْ هَدَيْتَ؛ عَبْدُكَ

دست توست، و شر از تو نیست، و هدایت یافته کسی است که تو هدایت کردی، بنده ات،

وَابْنُ عَبْدَيْكَ، ذَلِيلٌ بَيْنَ يَدَيْكَ، مِنْكَ وَبِكَ وَلَكَ وَإِلَيْكَ،

و فرزند بنده ات، ذلیل است در برابرت، از تو، و به تو، و برای تو، و به سوی تو،

لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنجَا وَلَا مَفْرَأَ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ؛ سُبْحَانَكَ

نیست پناهگاهی، و نه راه رهایی، و نه گریزگاهی از تو مگر به سوی تو، منزهی تو،

وَحَنَانِيكَ، تَبَارَكَتَ وَتَعَالَيْتَ؛ سُبْحَانَكَ رَبِّ الْبَيْتِ الْحَرَامِ.

پیاپی به من رحم کن، مبارک و برتری، منزهی تو، ای پروردگار کعبه.

و پس از تکبیر هفتم می گویی: وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ

رویم را به سوی وجودی نمودم،

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، حَنِيفًا مُسْلِمًا،

که آسمانها و زمین را آفرید، دانای پنهان و آشکار است، رو کردنی با حال اعتدال و تسلیم،

آداب نماز

وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ . إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي ، وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي ،

و از بت پرستان نیستم، به درستی که نماز و عبادت و زندگی و مرگم

لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ؛ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ ، وَأَنَا مِنَ

برای خدا پروردگار جهانیان است، برای او شریکی نیست، به این امر فرمان داده شدم، و من از

المُسْلِمِينَ . چون بخواهی قرائت را شروع کنی، استعاذه: أَعُوذُ

مسلمانانم.

بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ را آهسته بگو، آنگاه سوره «حمد» را، با آداب تمام و حضور قلب و تفکر در معانی آن بخوان، و پس از تمام شدن سوره «حمد»، به اندازه یک نفس ساکت شو، و بعد از آن سوره‌های دیگر از قرآن را بخوان، و خوب است که سوره‌هایی مانند «عَمَّ» و «هَلْ أَتَى» و «لَا أُقْسِمُ» باشد، پس از آن به اندازه یک نفس ساکت می‌ایستی، و سپس دستها را برای تکبیر، به طریقی که پیش از این ذکر شد بلند می‌کنی، بعد از آن به رکوع برو، و دست راست را سر زانوی راست می‌گذاری، پیش از آن که دست چپ را بر زانوی چپ بگذاری، و انگشتان دو دست را باز کرده، و از زانوهای خود پُر می‌کنی، و کمر را خم کرده، و گردن را کشیده، مساوی با کمر قرار می‌دهی، و نگاه خویش را بین قدمها انداخته و بگو:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ؛ و سزاوار است این ذکر را هفت

منزه است پروردگار بزرگ و ستایش از آن اوست.

آداب نماز

یا پنج، یا سه مرتبه بگویی، و پیش از گفتن ذکر این دعا را

بخوانی: **اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ ، وَلَكَ أَسَلْتُ ، وَبِكَ آمَنْتُ ،**

خدایا برای تو رکوع کردم، و تسلیم تو شدم، و به تو ایمان آوردم،

وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ ، وَأَنْتَ رَبِّي ، خَشَعْتُ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي ،

و بر تو توکل نمودم، و تویی پروردگارم، فروتن شد برای تو گوشم و چشمم

وَشَعْرِي وَبَشْرِي ، وَلَحْمِي وَدَمِي ، وَمُخِّي وَعَصَبِي وَعِظَامِي ،

و مویم و پوستم و گوشتم و خونم و مغزم و پی‌ام و استخوانهایم

وَمَا أَقَلَّتْهُ قَدَمَايَ غَيْرَ مُسْتَنْكِفٍ ، وَلَا مُسْتَكْبِرٍ

و آنچه را قدمهایم با خود برداشته، بدون سرپیچی و نه برتری جویی

وَلَا مُسْتَحْسِرٍ . آنگاه از رکوع برخیز و بایست، و در این

و نه خستگی.

حال بگو: **سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ** [خدا هر کس را که حمدش کند

شنو است]؛ بعد تکبیر بگو، و با نهایت خضوع و خشوع به

سجده برو، در حال سجده کف دستها را پهن کرده، جلوتر

از زانوها بر زمین بگذار، و بر تربت امام حسین **عَلَيْهِ السَّلَامُ** سجده

کن، و ذکر سجود را بگو، و بهتر آن است که ذکر سجود

را، هفت یا پنج یا سه بار بگویی، و پیش از گفتن ذکر، این

دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ ، وَبِكَ آمَنْتُ ، وَلَكَ أَسَلْتُ ، وَعَلَيْكَ

خدایا برای تو سجده کردم، و به تو ایمان آوردم، و تسلیم تو شدم، و بر تو

تَوَكَّلْتُ ، وَأَنْتَ رَبِّي ؛ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ ، وَشَقَّ سَمْعَهُ

توکل نمودم، و تو پروردگار منی، سجده کرد رویم، برای کسی که آن را آفرید، و گوش

آداب نماز

وَبَصَرُهُ. الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ.

و چشمش را گشود، ستایش خدای را پروردگار جهانیان، مبارک باد خدا، بهترین آفرینندگان.

پس ذکر را بگو، و سر از سجده بردار و بنشین، و مستحب است تکبیر بگویی و روی کفل خود بنشینی و بگویی:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، وَنِيزَ بَگُويى: اَللّهُمَّ اغْفِرْ لى،

خداوندا مرا ببامرز

وَارْحَمْنى، وَاجْبُرْنى، وَادْفَعْ عَنى وَعَافِنى؛ اِنِّى لِمَا اَنْزَلْتَ اِلَىَّ

و به من رحم کن، و شکستگی ام را اصلاح فرما، و از من دفاع کن، و مرا سالم بدار، من نسبت به خیری که برایم

مِن خَيْرٍ فَقِيرٌ. تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ. آنگاه تکبیر

فرو فرستی نیازمندم، مبارک است خداوند پروردگار جهانیان

می گویی و به سجده دوم می روی و انجام می دهی آنچه را که در سجده اول انجام دادی، سپس سر از سجده برداشته و جلسه [نشستن] استراحت را بجا می آوری، و برای رکعت دوم بر می خیزی، و در حال برخاستن می گویی: بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ أَقُومُ وَأَقْعُدُ [به نیرو و جنبش خدا برخیزم و بنشینم]. چون به حالت آرامش قرار گرفتی حمد و سوره بخوان، و بهتر آن است که سوره توحید را بخوانی، و پس از پایان آن، سه مرتبه گفتن: كَذَلِكَ اللَّهُ رَبِّي مستحب است، بعد تکبیر گفته، دستها را برای قنوت، تا برابر صورت بلند می کنی، و باطن دستها را به سوی آسمان قرار می دهی، و غیر از

آداب نماز

انگشت بزرگ سایر انگشتان را به هم می‌چسبانی و خوب است برای قنوت خواندن کلمات فرج را برگزینی و پس از آن بگویی:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا، وَعَافِنَا وَاعْفُ عَنَّا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛

خداوندا، ما را ببامرز، و به ما رحم کن، و از عافیت بهره‌مندمان گردان و ما را در دنیا و آخرت سلامت دار،

إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آنگاه می‌گویی: اللَّهُمَّ مَنْ كَانَ

بدرستی که تو بر هر چیز توانائی خداوندا، هر کس که

أَصْبَحَ وَلَهُ ثِقَةٌ أَوْ رَجَاءٌ غَيْرُكَ، فَانْتَ ثِقَتِي وَرَجَائِي؛ يَا أَجُودَ

صبح کند و برای او تکیه‌گاه و امیدی جز تو باشد ولی تو پناه و امید منی ای بخشنده ترین کسی که

مَنْ سُئِلَ، وَ يَا أَرْحَمَ مَنْ اسْتُرِحِمَ، صَلَّى عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِ

از او درخواست شده، و ای مهربان ترین کسی که از او طلب مهربانی شده، بر محمد و خاندان

مُحَمَّدٍ، وَارْحَمَ ضَعْفَىٰ وَمَسْكَنَتِي، وَقِلَّةَ حِيلَتِي، وَآمَنَ

محمد درود فرست، و به ناتوانی و درماندگی و بیچارگی ام رحم کن و بر من به احسان از جانب خود

عَلَىٰ بِالْجَنَّةِ طَوَّلًا مِنْكَ، وَفُكَّ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَعَافِنِي فِي

به بهشت منت گذار، و از آتش رهایی ساز، و در

نَفْسِي، وَفِي جَمِيعِ أُمُورِي؛ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

وجودم و همه امورم، سلامتم بدار، به مهربانی ات ای مهربان ترین مهربانان

و طول دادن قنوت سزاوار است، و دعاهایی که در قنوت خوانده می‌شود بسیار است، آنگاه تکبیر می‌گویی و رکوع و سجود را به همان صورتی که ذکر شد به جا می‌آوری و پس از اتمام دو سجده، برای تشهد و سلام بنشین، و مستحب است که روی کفل خود بنشینی، و پیش از تشهد

آداب نماز و فضیلت تعقیب

بگوی: بِسْمِ اللّٰهِ وَ بِاللّٰهِ، وَ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنٰی كُلِّهَا لِلّٰهِ، وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ،

به نام خدا و به جلوه خدا، و همه نامهای نیکوتر برای خداست، و ستایش خدای را،

وَ خَيْرُ الْأَسْمَاءِ لِلّٰهِ ؛ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ . تا آخر تشهد.

و بهترین نامها برای خداست، گواهی می‌دهم که معبودی جز خدا نیست.

و چون از نماز فارغ شدی، شروع به خواندن تعقیب کن

که تأکید و امر بسیار بر آن شده، و حق تعالی فرموده:

﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ، وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ﴾.

زمانی که فراغت یافتی در عبادت بکوش، و به جانب پروردگارت رغبت کن.

در تفسیر این آیه روایت شده: چون از نماز فارغ شوی، خود

را در دعا به زحمت انداز، و به سوی پروردگار خود میل

کن، و حاجات خود را از او بطلب، و امیدت را از غیر او

قطع کن. و از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام روایت شده: هر

کدام از شما که از نماز فارغ شد، باید دستها را به سوی

آسمان بلند کند، و خود را در دعا به سختی اندازد. از

روایات استفاده می‌شود، که تعقیب زیاد کننده روزی است،

و مؤمن در نماز است، و ثواب نماز را دارد تا گاهی که

مشغول به ذکر حق تعالی است، و خواندن دعا پس از نماز

واجب، بهتر از خواندن نماز مستحب است. علامه مجلسی

رحمته الله فرموده: از کلمه «تعقیب» ظاهر می‌شود، که قرآن و دعا

و ذکر وقتی متصل به نماز است، عرفاً تعقیب می‌باشد، ولی

آداب نماز و فضیلت تعقیب

بہتر آن است کہ با وضو، و در حال نشستن رو بہ قبلہ باشد، و افضل در وقت خواندن تعقیب نشستن بر طریق تشہد [یعنی متورکاً و بروی کفل] است، و در اثنای تعقیب بہ ویژه در تعقیب نماز شام سخن نگوید، و بعضی گفته اند: تمام شرایط نماز را در تعقیب رعایت کنند، و ظاہر آن است کہ پس از نماز، بہ ہر حالی کہ مشغول قرآن و ذکر و دعا باشد، ثوابی برای آن مقرر است ہر چند در حال راہ رفتن انجام گیرد. مؤلف گوید: برای دین و دنیا، دعاہای بسیار، از ائمہ اطہار علیہم السلام در تعقیب نمازها وارد شدہ، و چون اشرف عبادات بدنی نماز است، و تعقیبات روایت شدہ را، در تکمیل نمازها دخالتی بس عظیم است، و همچنین موجب بالا رفتن درجات، و فرو ریختن گناہان، و حصول خواستہ‌ها، و حاجات می‌شود، بہ خاطر این دعاگو رسید، کہ قسمتی از آنها را در این رسالہ ذکر نمایم، و اکثر آن را از کتاب «بحار» و «مقباس» علامہ مجلسی عطر اللہ مرقدہ الشریف نقل می‌کنم، پس می‌گویم: تعقیبات بر دو قسم است: تعقیبات مشترک، و تعقیبات مختص.

اما مشترک: تعقیباتی است کہ پس از ہر نماز خواندہ می‌شود، و بسیار است، و ما در اینجا بہ چند قسمت از آن

اکتفا می کنیم. اول: تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام است، و احادیث در فضیلت آن بیش از حدّ و خارج از شماره است، از حضرت صادق علیه السلام روایت شده است: ما کودکان خود را به تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام امر می کنیم، چنان که ایشان را به نماز دستور می دهیم، بنابراین آن را ترک مکن، که هر که بر آن مداومت کند، شقیّ و بدبخت نمی شود. در روایات معتبر وارد شده: ذکر کثیری که خدا، در قرآن به آن امر فرموده، تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام است، و هر که بعد از هر نماز، مداومت بر آن داشته باشد، خدا را بسیار یاد کرده، و به آیه کریمه ﴿اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا﴾ عمل کرده است. به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت شده: هر که تسبیح فاطمه علیها السلام را بگوید، و بعد از آن استغفار کند، خدا او را بیامرزد، و آن بر زبان صد است، و در میزان عمل هزار، و شیطان را دور می کند، و خدا را خشنود می نماید. به سندهای صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت شده: هر که تسبیح فاطمه علیها السلام را پس از هر نماز بگوید، پیش از آن که پاها را از حالت نماز بگرداند، آمرزیده شود، و برایش بهشت واجب می شود. در حدیث معتبر دیگری فرمود: پس از هر نماز، تسبیح فاطمه را خواندن، نزد من بهتر است از

آن که در هر روز هزار رکعت نماز بخوانند. در روایت معتبری از حضرت باقر علیه السلام نقل شده: به چیزی از تسبیح و تمجید، عبادت الهی انجام نشده که بهتر از تسبیح فاطمه علیها السلام باشد، و اگر چیزی از آن بهتر بود، حضرت رسول صلی الله علیه و آله آن را به فاطمه علیها السلام عطا می فرمود. و احادیث در فضل آن، زیاده از آن است، که بتوان در این رساله ایراد نمود، و در کیفیت آن اختلافی در احادیث دیده می شود، و اشهر و اظهر [مشهورتر و محتملتر] آن است، که سی و چهار مرتبه «اللَّهُ أَكْبَرُ» و سی و سه مرتبه «الْحَمْدُ لِلَّهِ» و سی و سه مرتبه «سُبْحَانَ اللَّهِ» بگوید. و در بعضی از روایات «سُبْحَانَ اللَّهِ» پیش از «الْحَمْدُ لِلَّهِ» وارد شده، و بعضی از علما به این صورت جمع بین روایات کرده اند، که پس از نماز به طریق اول بخواند، و هنگام خوابیدن به صورت دوم، و ظاهراً انجام دادنش در هر وقت، به طریق اول که مشهور است بهتر است. و مستحب است بعد از تمام شدن تسبیح، یک مرتبه «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» بگوید، چنان که از حضرت صادق علیه السلام روایت شده: هر که پس از هر نماز واجب، تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام را بجا آورد، و به دنبال آن یک مرتبه بگوید «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، خدا او را بیامرزد، و بهتر آن است که حساب آن را با تسبیح ساخته از تربت

فضیلت تسبیح تربت

حضرت حسین علیه السلام نگاه دارد، و نگاه داشتن حساب تمام ذکرها با تسبیح تربت حضرت حسین علیه السلام مستحب است، و با خود داشتن تربت آن حضرت به طور پیوسته، مستحب و نگهدار از بلاها، و باعث ثواب بی انتهاست. نقل شده: حضرت فاطمه علیها السلام در ابتدا رشته‌ای از پشم تابیده، و بر آن گره‌ها زده بود، که به آن تسبیح می‌گفتند، تا حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضی الله عنه شهید شد، پس حضرت فاطمه علیها السلام از تربت قبر آن شهید بزرگوار، خاک برگرفت، و تسبیح ساخت، و به آن خدا را تسبیح می‌کرد، مردم نیز چنان کردند. چون حضرت حسین علیه السلام به شهادت رسید، ساختن تسبیح و ذکر گفتن با آن از تربت آن امام مظلوم مستحب شد. از حضرت صاحب الامر علیه السلام روایت شده: هر که تسبیح تربت امام حسین علیه السلام را در دست داشته باشد، و ذکر را فراموش کند، ثواب ذکر برای او نوشته می‌شود. از حضرت صادق علیه السلام نقل شده: تسبیح تربت آن حضرت خود ذکر می‌کند، و تسبیح می‌گوید، بی آنکه آدمی بگوید، و فرمود: یک ذکر، یا استغفار، که با آن گفته می‌شود، برابر با هفتاد ذکر است، که با چیز دیگری گفته شود، و اگر بدون ذکر بگرداند، به هر دانه هفت تسبیح برای او نوشته می‌شود، و به

فضیلت تسبیح تربت

روایت دیگر، اگر با ذکر بگرداند، به ازای هر دانه چهل حسنه برای او نوشته می شود، و روایت شده: حوریان بهشت، چون فرشته‌ای را می بینند به زمین می آید، از او درخواست می کنند که تسبیح و تربت حضرت امام حسین علیه السلام برای ما بیاور. در حدیث صحیح از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام نقل شده: مؤمن می باید خالی از پنج چیز نباشد: مسواک، شانه، سجاده‌ای که بر روی آن نماز بجا آورد، و تسبیحی که در آن سی و چهاردانه باشد، و انگشتر عقیق. و ظاهر آن است که تسبیح خام و پخته هر دو خوب است، و خام بهتر است. از حضرت صادق علیه السلام نقل شده: هر که با تسبیح تربت قبر امام حسین علیه السلام یک تسبیح بگوید، حق تعالی برای او چهارصد حسنه بنویسد، و چهارصد گناه از او محو کند، و چهارصد حاجت او را برآورد، و چهارصد درجه برای او بالا برد. و نیز روایت شده: مستحب است رشته تسبیح کبود باشد به رنگ آسمان، و از بعضی روایات استفاده می شود، که اگر زنان عدد ذکر را به انگشتان خود بشمارند افضل است، ولی احادیث فضیلت تربت به طور مطلق اکثر و اقوی است. دوّم: مستحب است پس از سلام نماز واجب، سه مرتبه دست را تا روبروی صورت بلند کند

تعصبات شرک

و تا به زانو، یا نزدیک زانو باز گرداند، و با هر مرتبه یک «اللَّهُ أَكْبَرُ» بگوید، چنان که علی بن ابراهیم و سید ابن طاووس، و ابن بابویه، به سندهای معتبر، از حضرت امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ روایت کرده‌اند: مفضل بن عمر از آن حضرت پرسید: به چه علت نماز گزار، پس از سلام نماز سه مرتبه تکبیر می‌گوید و دست بر می‌دارد؟ فرمود: برای آن که چون حضرت رسالت پناه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فتح مکه نمود، نماز ظهر را با اصحاب، کنار «حَجْرُ الْأَسْوَدِ» بجا آورد، چون سلام نماز را به پایان برد، سه مرتبه تکبیر گفت، و با هر نوبت دست برداشت، آنگاه گفت:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ؛ أَنْجَزَ وَعَدَهُ، وَنَصَرَ

معبودی جز خدا نیست، یکتاست، یکتاست، یکتاست، به وعده‌اش وفا کرد، و بنده‌اش

عَبَدَهُ، وَأَعَزَّ جُنْدَهُ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَهُ الْمُلْكُ

را یاری نمود، و سپاهش را نیرومند گرداند، و بر گروه‌های کفر به تنهایی چیره شد، پس فرمانروایی

وَلَهُ الْحَمْدُ؛ يُحْيِي وَيُمِيتُ؛ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آنگاه رو

و ستایش برای اوست، زنده می‌کند، و می‌میراند، و او بر هر چیز تواناست.

به جانب اصحاب کرد و فرمود: این تکبیر و این دعا را، پس از هر نماز واجب ترک نکنید چه هر که پس از سلام نماز چنین کند، شکر نعمت خدا را بر تقویت اسلام و لشکر اسلام ادا کرده است. در حدیث صحیح نقل شده: چون حضرت صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ از نماز فارغ می‌شدند، دستها را بالای

تعصبات شرک

سر مبارک خود بلند می کردند، و دعا می کردند. و از حضرت باقر علیه السلام روایت شده: هر بنده ای که دستها را به سوی خدا بردارد، حق تعالی حیا می کند، دستهای او را خالی بازگرداند، بنابراین وقتی که دعا می کنید، دستها را فرود نیاورید، مگر آن که بر سر و روی خود بکشید. سوّم: کلینی به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده: هر که پس از نماز واجب، پیش از آن که پاهای خود را بگرداند، سه مرتبه این دعا را بخواند، خدا گناهان او را بیامرزد، هر چند در کثرت مانند کف دریا باشند. **اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ،**

آمرزش می طلبم از خدا، که معبودی جز او نیست،

الْحَيُّ الْقَيُّومُ، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَآتُوبُ إِلَيْهِ. و در روایات

زنده و به خود پاینده و صاحب بزرگی و بزرگواری است و به سوی او باز می گردم.

دیگر وارد شده: هر که این استغفار را، هر روز بخواند، حق تعالی چهل گناه کبیره او را بیامرزد. چهارم: کلینی به سند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده: این دعا را پس از هر نماز ترک نکن: **أُعِيدُ نَفْسِي، وَمَا رَزَقَنِي رَبِّي، بِاللّٰهِ**

خودم را و آنچه پروردگارم روزی ام نموده پناه می دهم به خدای

الْوَّاحِدِ الصَّمَدِ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ؛

یگانه بی نیاز که نزاده، و زاده نشده است، و احدی همتای او نبوده،

وَأُعِيدُ نَفْسِي، وَمَا رَزَقَنِي رَبِّي، بِرَبِّ الْفَلَقِ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ،

و خودم را و آنچه پروردگارم روزی ام نموده، پناه می دهم، به پروردگار سپیده مان از گزند هر چه آفرید،

تعصبات شرک

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ، وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ، وَمِنْ

واز گزند شب تیره زمانی ، که تاریکی اش در آید ، و از شرّ دمنندگان در گره‌ها ، و از

شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ؛ وَأَعْيَدُ نَفْسِي ، وَمَا رَزَقَنِي رَبِّي ، بِرَبِّ

شر حسود هنگامی که حسد ورزد ، خود را و آنچه پروردگارم روزی ام نموده پناه می‌دهم به پروردگار

النَّاسِ ، مَلِكِ النَّاسِ ، إِلَهِ النَّاسِ ، مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ،

آدمیان ، فرمانده آدمیان ، پرستیده آدمیان ، از گزند وسوسه‌گر پنهانکار ،

الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ، مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ .

که وسوسه می‌کند در سینه‌های مردم از جن ، و آدمی .

پنجم: شیخ کلینی به سند معتبر از علی بن مهزیار روایت

کرده: محمد بن ابراهیم به حضرت هادی عليه السلام نوشت: ای

سید من، اگر مصلحت می‌دانی، دعایی به من بیاموز، که بعد

از هر نماز بخوانم، تا حق تعالی به سبب آن، خیر دنیا و

آخرت را برای من گرد آورد. آن حضرت در پاسخ او

نوشت، می‌گویی:

أَعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ ، وَعِزَّتِكَ الَّتِي لَا تُرَامُ ، وَقُدْرَتِكَ الَّتِي

پناه می‌آورم به جلوه بزرگوارت و عزّتت که نسبت به آن سوءقصد نشود، و قدرتت که

لَا يَمْتَنِعُ مِنْهَا شَيْءٌ ، مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَمِنْ شَرِّ الْأَوْجَاعِ

چیزی از آن امتناع نوزد، از شر دنیا و آخرت، و از شرّ

كُلِّهَا . و در بعضی از روایات این دنباله را دارد: وَلَا حَوْلَ

همه دردها. و جنبش

وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ، الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ .

و نیرویی نیست جز به خدای والای بزرگوار

ششم: کلینی و ابن بابویه به سندهای صحیح و غیر صحیح از

تعصبات مشرک

حضرت باقر و صادق علیهما السلام روایت کرده‌اند: کمتر چیزی

که تو را پس از نماز واجب از دعا مجزی است، این

است که بگویی: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ أَحَاطَ بِهِ**

خدایا از تو می‌خواهم، از هر چیزی که داشت آن را

عِلْمُكَ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ شَرٍّ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ . اللَّهُمَّ إِنِّي

فرا گرفته، و پناه می‌آورم به تو، از هر شری که داشت آن را فرا گرفته است، خدایا

أَسْأَلُكَ عَافِيَتَكَ فِي أُمُورِي كُلِّهَا ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا

سلامتی کامل را در همه امورم از تو می‌خواهم، و به تو پناه می‌آورم از خواری دنیا

وَعَذَابِ الآخِرَةِ . و در روایت ابن بابویه است: **اللَّهُمَّ صَلِّ**

و عذاب آخرت. خدایا

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ . اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ... تا آخر دعا.

درود فرست بر محمد و خاندان محمد. خدایا از تو می‌خواهم.

هفتم: مستحب است نماز گزار چون از نماز فارغ شود،

بگوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ، وَأَجِرْنِي مِنَ النَّارِ ، وَأَدْخِلْنِي

خدایا بر محمد و خاندان محمد درود فرست، و مرا از آتش امان ده، و وارد

الْجَنَّةِ ، وَزَوِّجْنِي الْحُورَ الْعِينِ .

بهشت کن، و حور العین را به همسری ام در آور،

چنان که در حدیث معتبر از حضرت امیر مؤمنان علیه السلام نقل

شده: بنده باید از نماز فارغ نشود، تا از خدا بهشت

را بخواهد، و از دوزخ به او پناه برد، و نیز بخواهد که حور العین

تعیبات شرک

را به همسری او در آورد. هشتم: به سند موثق از حضرت صادق علیه السلام روایت شده: چون حق تعالی فرمان داد، این آیات را به زمین آورند، به عرش الهی چنگ زدند، و گفتند: پروردگارا، ما را به سوی اهل خطا و گناهکاران می فرستی؟ حق تعالی به سوی ایشان وحی کرد، به جانب زمین بروید، به عزّت و جلالم سوگند یاد می کنم، که تلاوت نکند شما را، احدی از آل محمّد و شیعیان ایشان، جز آن که نظر رحمت کنم به سوی آنان، از رحمت های پنهان خود، هر روز هفتاد نظر، در هر نظری هفتاد حاجت او را بر آورم، و او را بپذیرم هر چند نافرمانی بسیار نموده باشد، و طبق روایتی دیگر: هر که این آیات را بعد از هر نماز بخواند، او را در حظیره قدس [منظور استراحتگاه بهشت است] ساکن گردانم، با هر گناهی که داشته باشد، و اگر ساکن نکنم، به سوی او نظر کنم، به نظر رحمت خاصّ خود، در هر روز هفتاد نظر، و اگر چنین نکنم، هر روز هفتاد حاجت او را بر آورم، که کمتر آنها آمرزیدن گناهان باشد، و اگر چنین نکنم، او را از شرّ شیطان و از شرّ هر دشمنی پناه دهم، و به او بر ایشان یاری رسانم و او را از داخل شدن بهشت مانع نشود مگر مرگ. و آن آیات به شرح زیر است: سوره فاتحه

تعصبات شرک

تا آخر، و آیه الکرسی که تا «هُم فِيهَا خَالِدُونَ» بخواند بهتر است، و آیه شهادت، یعنی:

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ، قَائِمًا

خدا گواهی داد: اینکه معبودی جز او نیست، و فرشتگان و صاحبان دانش نیز گواهی دادند، در حالی که قائم

بِالْقِسْطِ؛ لِإِلَهِ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ. إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ

به عدالت است، معبودی جز او نیست، عزیز و حکیم است، همانا دین نزد خدا

الإِسْلَامُ؛ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ

اسلام است، آنانی که به آنها کتاب آسمانی داده شده، اختلاف نکردند، مگر پس از

مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ، بَغْيًا بَيْنَهُمْ؛ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ

آن که دانش به نزدشان در رسید، این اختلاف به خاطر ستمگری در میانشان بود، کسی که به آیات خدا کفر ورزد، به یقین

سَرِيعُ الْحِسَابِ.﴾ و آیه مُلْكٍ يَعْنِي: ﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ،

خدا سریع الحساب است. بگو خدایا ای مالک پادشاهی،

تُوْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ، وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ، وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ،

پادشاهی را به هر که بخواهی می دهی، و از هر که بخواهی می ستانی، و هر که را بخواهی عزیز می نمایی،

وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ؛ بِيَدِكَ الْخَيْرُ؛ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. تَوَجَّحُ

و هر که را بخواهی ذلیل می کنی، خیر به دست توست تو بر هر چیز توانایی،

اللَّيْلِ فِي النَّهَارِ، وَتَوَجَّحُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ، وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ

شب را در روز در آوری، و روز را در شب، و زنده را از

الْمَيِّتِ، وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ؛ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ

مرده بیرون می آوری، و مرده را از زنده خارج می سازی، و هر که را بخواهی، بی حساب

حِسَابٍ.﴾

روزی می دهی.

به سند معتبر از حضرت موسی بن جعفر عليه السلام روایت

تعصبات شرک

شده: هر که بعد از هر نماز واجب آیه الکرسی را بخواند، گزنده‌ای به او ضرر نرساند. و در حدیث معتبر دیگر فرمود: رسول خدا ﷺ فرمودند: یا علی بر تو باد به تلاوت نمودن آیه الکرسی پس از هر نماز واجب، به درستی که بر خواندن آن محافظت نکند، مگر پیغمبر، یا صدیق، یا شهید. و از حضرت رسالت پناه روایت شده: هر که آیه الکرسی را پس از هر نماز بخواند او را از وارد شدن به بهشت جز مرگ مانعی نباشد. و طبق روایت دیگر: هر که آیه الکرسی را بعد از هر نماز واجب بخواند، نمازش پذیرفته شود، و در امان خدا باشد، و خدا او را از بلاها و گناهان حفظ کند. نهم: کلینی و ابن بابویه و دیگران به سندهای معتبر، از حضرت باقر ع روایت کرده‌اند: شبیه هذلی به محضر حضرت رسول خدا ﷺ آمد و عرضه داشت: یا رسول الله من پیر شده‌ام، و به اعمالی که پیش از این خود را به آن عادت داده بودم - همچون نماز و روزه و حج و جهاد - قدرتم وفا نمی‌کند، بنابراین گفتاری به من بیاموز که خدا مرا به آن سود بخشد، و انجامش برایم سبک و آسان باشد. حضرت فرمودند: سخت را بار دیگر بگو، شبیه سه مرتبه سخنش را تکرار کرد. حضرت فرمودند:

تعصبات شرک

درخت و کلوخی در اطراف تو نماند، مگر اینکه از باب
ترحم بر تو گریست، هرگاه از نماز صبح فارغ شوی ده
مرتبه بگو:

سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، الْعَلِيِّ

منزه است خدای بزرگ، و ستایش از آن اوست، و جنبش و نیرویی نیست مگر به خداوند والای

الْعَظِيمِ. تا خدا به برکت این دعا، تو را از کوری و دیوانگی
بزرگ

و خوره و پیسی و پریشانی و تباهی عقل، عافیت دهد. شبیه
گفت: یا رسول الله این برای دنیای من است، برای آخرت
من چیزی بفرما، فرمودند: بعد از هر نماز می گویی:

اللَّهُمَّ اهْدِنِي مِنْ عِنْدِكَ، وَأَفِضْ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ، وَأَنْشُرْ عَلَيَّ

خدایا مرا از جانب خود راهنمایی کن، و از فضل خود بر من کرامت فرما، و رحمتت

مِنْ رَحْمَتِكَ، وَأَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ. آنگاه حضرت فرمودند:
را بر من بگستران، و از برکاتت بر من نازل کن.

اگر بنده بر این عمل مواظبت کند، و آن را عمداً تا وقت
مردن ترک نکند، چون به صحرای محشر درآید، هشت در
بهشت، برای او گشوده می شود، که از هر دری که بخواهد
وارد شود. و این دعای آخر به اسانید معتبر دیگر نیز وارد
شده. دهم: خواندن تسبیحات اربعه است، چنان که شیخ

تعقیبات شرک

طوسی و ابن بابویه و حمیری به سندهای صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده‌اند: روزی حضرت رسالت پناه به اصحاب خود فرمود اگر آنچه از جامه‌ها و ظرفها دارید جمع کنید، و بر روی هم گذارید، آیا به آسمان می‌رسد؟ گفتند: نه یا رسول الله، فرمود: می‌خواهید به شما چیزی بیاموزم که ریشه‌اش در زمین، و شاخه‌هایش در آسمان است؟ گفتند: آری یا رسول الله، حضرت فرمود: پس از هر نماز سی بار بگویید: **سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ.** که پایه‌های اینها در زمین، و شاخه‌هایشان در آسمان است، و از آدمی دور می‌سازد: زیر آوارماندن، غرق شدن، سوختن، در چاه افتادن، دریدن درندگان، مردن به مرگهای دردناک، و هربلایی را که در آن روز از آسمان فرود می‌آید، و اینها باقیات صالحات که حق تعالی در قرآن فرموده است. و به سندهای صحیح دیگر، از حضرت صادق علیه السلام روایت شده: هر که این تسیحات را پس از هر نماز واجب، چهل مرتبه بخواند، پیش از آن که از جای نماز برخیزد هر حاجتی که از خدا بخواهد روا

تعصبات شرک

می‌گردد. و به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت شده : هر که پس از نماز واجب سی مرتبه سُبْحَانَ اللَّهِ بگوید، بر بدنش گناهی نماند جز آن که بریزد. و در حدیث صحیح دیگری از آن حضرت روایت شده : ذکر کثیر، که حق تعالی در کلام مجید مدح کرده، این است که پس از هر نماز واجب سی مرتبه سُبْحَانَ اللَّهِ بگوید. و قطب راوندی روایت کرده: حضرت امیرمؤمنان علیه السلام به براء بن عازب فرمود: می‌خواهی تو را به امری دلالت کنم، که چون بجا آری، به حق و راستی دوست خدا باشی؟ عرضه داشت آری، فرمود: پس از هر نماز هر یک از تسبیحات اربعه را ده مرتبه بگو، چون انجام دهی، هزار بلا در دنیا از تو دور شود، که یکی از آنها ارتداد در دین می‌باشد، و هزار درجه در آخرت برای تو ذخیره می‌کنند، که یکی از آنها قرار گرفتن در جوار حضرت رسول صلی الله علیه و آله است. یازدهم: کلینی به سند حسن، از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده: هر که پس از نماز واجب سه مرتبه بگوید:

يَا مَنْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ، وَلَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ أَحَدٌ غَيْرُهُ؛ هر حاجت

ای کسی که آنچه بخواهد انجام می‌دهد، و کسی جز او آنچه را که بخواهد انجام نمی‌دهد.

تعقیبات شرک

که بخواند روا می شود. دوازدهم: شیخ برقی به سند موثق از امام صادق علیه السلام روایت کرده: هر که پس از فارغ شدن از نماز، پیش از آن که زانوهای خود را، از جای خویش حرکت دهد، ده مرتبه این تهلیل را بخواند، حق تعالی چهل هزار گناه او را محو می کند، و چهل هزار حسنه برای او می نویسد، و چنان است که گوید دوازده مرتبه قرآن را ختم کرده باشد و نیز فرمود: من صد مرتبه می خوانم، ولی برای شما ده مرتبه کافی است.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، لَا شَرِيكَ لَهُ، إِلَهًا وَاحِدًا،

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی برای او نمی باشد، معبود یگانه

أَحَدًا صَمَدًا، لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا. فضیلت بسیاری

و یکتا و بی نیاز است، نه همسری گرفته و نه فرزندی.

برای این تهلیل وارد شده، به ویژه در تعقیب نماز صبح و شام و به هنگام طلوع و غروب آفتاب. سیزدهم: کلینی و ابن بابویه و دیگران، به سندهای صحیح از امام صادق علیه السلام روایت کرده اند: جبریل در زندان نزد یوسف علیه السلام آمد و گفت: پس از هر نماز بگو: اللَّهُمَّ هَبْ لِي فَرْجًا وَمَخْرَجًا،

خدایا برای من گشایشی و راه بیرون رفتن

وَارْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ أَحْتَسِبُ، وَمِنْ حَيْثُ لَا أَحْتَسِبُ.

از مشکلات قرار ده، و از جایی که گمان می برم، و هم از جایی که گمان نمی برم به من روزی ده.

تعصبات شرک

چهاردهم: نویسنده کتاب «بلد الامین» از حضرت رسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ روایت کرده هر که بخواهد خدا در روز قیامت او را بر اعمال زشتش آگاه نسازد، و پرونده گناهانش نگشاید، باید پس از هر نماز بخواند: **اللَّهُمَّ إِنَّ مَغْفِرَتَكَ أَرْجَى مِنْ**

خدايا آمرزش تو، امیدبخش تر

عَمَلِي ، وَإِنَّ رَحْمَتَكَ أَوْسَعُ مِنْ ذَنْبِي . اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ ذَنْبِي

از عمل من، و رحمتت وسیع تر از گناه من است، خدايا اگر گناهم

عِنْدَكَ عَظِيمًا ، فَعَفُوكَ أَعْظَمُ مِنْ ذَنْبِي . اللَّهُمَّ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَهْلًا

نزد تو بزرگ است، گذشت تو از گناه من بزرگ تر است، خدايا اگر سزاوار نبودم که به

أَنْ تَرْحَمَنِي ، فَرَحْمَتُكَ أَهْلٌ أَنْ تَبْلُغَنِي وَتَسْعَنِي ، لِأَنَّهَا وَسِعَتْ

من رحم کنی، رحمت تو سزاوار است که به من دررسد، و مرا فرا گیرد، زیرا رحمت تو

كُلَّ شَيْءٍ ؛ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ .

هر چیز را فرا گرفت، به مهربانی ات ای مهربان ترین مهربانان.

پانزدهم: کفعمی از حضرت رسالت پناه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ روایت کرده که مردی از روی بیماری و تنگدستی به آن حضرت شکایت کرد، حضرت فرمود: پس از هر نماز واجب چنین بگو:

تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ

توکل کردم بر زنده ای که هرگز نمی میرد، و ستایش خدای را که برنگزیده

صَاحِبَةً وَلَا وُلَدًا ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

همسری و نه فرزندی، و در فرمانروایی شریکی برای او نیست، و برای او سرپرستی از روی

وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ ، وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا . و در روایت دیگری فرمود:

خواری نیست، و بزرگ شمار او را بزرگ شمردنی شایسته.

تعقیبات شرک

هیچ سختی برایم روی نداد، مگر آن که جبریل در برابرم تمثّل یافت و گفت: این دعا را بخوان. و در احادیث معتبر وارد شده: برای وسوسه‌های درونی و قرض و پریشانی و بیماری باید این دعا را به کرات خواند. و در بعضی روایات در ابتدای آن: **لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ** آمده است.

هیچ نیرو و جنبشی نیست جز به خدای والای بزرگ.

شانزدهم: شیخ مفید، در کتاب «مقنعه» در تعقیب هر نماز این دعا را آورده: **اللَّهُمَّ انْفَعْنَا بِالْعِلْمِ، وَزَيَّنَّا بِالْحِلْمِ، وَجَمَّلْنَا**

خدا یا ما را به دانش سود ده، و به بردباری بیارای، و به عافیت

بِالْعَافِيَةِ، وَكَرَّمْنَا بِالتَّقْوَى؛ إِنَّ وِلِيَّيَ اللّٰهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ،

زیبا گردان، و به تقوا گرامی دار، به درستی که سرپرست من خدا است که قرآن را نازل کرد،

وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ.

و او شایستگان را سرپرستی می‌کند.

هفدهم: ابن بابویه، و شیخ طوسی، و غیر ایشان، به سندهای معتبر از حضرت امیر مؤمنان **عَلَيْهِ السَّلَامُ** روایت کرده‌اند: هر که مایل است از دنیا بیرون رود در حالی که از گناهان پاک شده باشد همچون طلایی که از ناخالصی پاک می‌شود، و در قیامت هیچ کس از او بازخواست دادخواهی نکند، پس از نمازهای پنج‌گانه «نسبت» پروردگار را بخواند، و آن خواندن دوازده مرتبه **﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾** است، آنگاه دستها را به جانب آسمان بگشاید، و این دعا را بخواند، سپس فرمود:

تعصبات شرک

این از رازهای مکنون است، که رسول خدا ﷺ به من تعلیم داد، و فرمود به حسن و حسین علیهما السلام بیاموزم، و دعاین است:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِسْمِكَ الْمَكْنُونِ الْمَخْزُونِ، الطَّاهِرِ الطُّهْرِ

خدایا از تو می‌خواهم به نامت، آن نام پوشیده محفوظ، و پاک و پاکیزه

المُبَارَكِ، وَأَسْأَلُكَ بِسْمِكَ الْعَظِيمِ، وَسُلْطَانِكَ الْقَدِيمِ؛ يَا

و پربرکت، و از تو می‌خواهم به نام بزرگت، و سلطنت دیرینهات، ای

وَإِهْبِ الْعَطَايَا، يَا مُطْلِقَ الْأَسَارِ، يَا فَكَّكَ الرِّقَابِ مِنْ

بخشنده عطاها، ای آزاد کننده اسیران، ای رهایی بخش بندگان از

النَّارِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَفُكِّ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ،

آتش، بر محمد و خاندان محمد درود فرست، و مرا از آتش رهایی ده،

وَآخِرِجْنِي مِنَ الدُّنْيَا آمِنًا، وَادْخِلْنِي الْجَنَّةَ سَلِيمًا، وَاجْعَلْ

و ایمن از دنیا بیرون بَر، و به سلامت وارد بهشت کن، و قرار ده

دُعَائِي أَوَّلَهُ فَلَاحًا، وَأَوْسَطَهُ نَجَاحًا، وَآخِرَهُ صَلاَحًا؛ إِنَّكَ أَنْتَ

آغاز دعایم را رستگاری، و میانه‌اش را کامیابی، و پایانش را درستی، به یقین تو

عَلَامُ الْغُيُوبِ. و در بعضی از نسخه‌های معتبر این دعا به

دانای نهانهایی.

این صورت است: يَا فَكَّكَ الرِّقَابِ مِنَ النَّارِ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ

ای رهاننده مردم از آتش، از تو می‌خواهم

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُعْتِقَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَأَنْ

بر محمد و خاندان محمد درود فرستی، و مرا از آتش برهانی، و از

تُخْرِجَنِي مِنَ الدُّنْيَا سَلِيمًا، وَتُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ آمِنًا، وَأَنْ تَجْعَلَ

دنیا به سلامت بیرون ببری، و در حال امنیت وارد بهشت نمایی،

دُعَائِي أَوَّلَهُ فَلَاحًا، وَأَوْسَطَهُ نَجَاحًا، وَآخِرَهُ صَلاَحًا؛ إِنَّكَ

و آغاز دعایم را رستگاری، و میانه‌اش را کامیابی، و پایانش را درستی قرار دهی، به یقین

أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ .

نهانهای

تو دانای

کلینی به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت کرده: هر که به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید پس از هر نماز واجب خواندن سوره ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ را ترک نکند، به یقین هر که آن را بخواند، خدا خیر دنیا و آخرت را برای او گرد آورد، و پدر و مادرش را، و هر که از پدر و مادرش پدید آمده می‌آمزد. و در حدیث دیگری وارد شده: هر که پس از نماز واجب ده مرتبه سوره توحید را بخواند، حق تعالی از حور العین به همسری او درآورد. و سید ابن طاووس از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت کرده: هر که پس از هر نماز سوره توحید را بخواند، از آسمان رحمت بر سرش فرو ریزد، و آرامش بر او نازل شود، و خدا به سوی او به مهر نظر اندازد، و گناهانش را بیامرزد و هر حاجت که بخواهد برآورده نماید، و در امان خدا باشد. هجدهم: کلینی و دیگران به سند معتبر از اهل بیت علیهم السلام روایت کرده‌اند: هر که پس از هر نماز محاسن خود را به دست راست بگیرد، و دست چپ را به جانب آسمان بگشاید، و سه مرتبه بگوید:

تعصبات شرک

يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، اِرْحَمْنِي مِنَ النَّارِ. بعد سه مرتبه بگويد:

رحم کن بر من از آتش

ای دارای شکوه و بزرگواری

أَجْرِنِي مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ. آنگاه دست راست را از محاسن

از شکنجه دردناک

پناه ده مرا

بردارد، و هر دو دست رابه سوی آسمان بگشاید و سه مرتبه

بگوید: يَا عَزِيزُ يَا كَرِيمُ، يَا رَحْمَنُ يَا غَفُورُ يَا رَحِيمُ. بعد دستها

ای عزیز، ای کریم ای بخشنده، ای آفریننده، ای مهربان.

را بگرداند، و پشت دستها را به جانب آسمان کند و سه مرتبه

بگوید: أَجْرِنِي مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ. آنگاه بگوید: وَصَلَّى اللَّهُ

درود خدا

شکنجه دردناک

پناه ده مرا از

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَالْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ. پس از آن، حضرت

و فرشتگان و روح

بر محمد و خاندانش

فرمود: هر که این دعا را بخواند، خدا همه گناهان او را

بیمرزد، و از او خشنود گردد، و به جز جن و انس، همه

آفریدگان برای او تا هنگام مرگ استغفار کنند. نوزدهم:

شیخ مفید، در کتاب «مجالس»، از محمد بن حنفیه روایت

کرده: روزی پدرم حضرت امیرمؤمنان عليه السلام کعبه را طواف

می کرد، ناگاه مردی را دید، که به پرده های کعبه چنگ

زده، و این دعا را می خواند، به او فرمود: این است دعای

تو؟ گفت: آری مگر شنیدی؟ حضرت فرمود: آری شنیدم،

تعقیبات شرک

فرمود: پس این دعا را پس از هر نماز بخوان، به خدا سوگند هر مؤمنی این دعا را پس از هر نماز بخواند، بی تردید حق تعالی گناهان او را می‌آمرزد، هرچند به اندازه ستارگان آسمان، و قطره‌های باران، و ریگ‌های زمین، و ذره‌های خاک باشد، بعد حضرت امیر علیه السلام گفت: من این دعا را می‌دانم، و حق تعالی واسع العطا یا (دارای بخشش گسترده) و کریم است، آن مرد گفت: یا امیر المؤمنین راست گفتی، و بالاتر از هر دانایی داناتری است، و آن مرد حضرت خضر علیه السلام بود. و کفعمی نیز این دعا را در کتاب «بلد الامین» روایت کرده، و دعا این است:

يَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ ، يَا مَنْ لَا يُغَلِّطُهُ السَّائِلُونَ ،

ای آن که او را شنیدنی از شنیدن دیگر منصرف نمی‌کند، ای آن که خواهندگان او را به اشتباه نمی‌اندازند،

وَا يَا مَنْ لَا يُبْرِمُهُ الْحَاحُ الْمُلْحِحِينَ ، اذْ قُنِي بَرْدَ عَفْوِكَ

ای آن که اصرار اصرار کنندگان او را خسته نمی‌کند، خنکی گذشت

وَمَغْفِرَتِكَ ، وَحَلَاوَةِ رَحْمَتِكَ .

و آمرزش و شیرینی رحمت را به من بچشان.

تعصبات مشرک

بیستم: دیلمی در کتاب «اعلامُ الدین» از ابن عباس روایت کرده: حضرت رسول ﷺ فرمود: هر که سه مرتبه این آیات را پس از نماز مغرب بخواند، آنچه را از ثواب در روز گذشته از او فوت شده دریابد و نمازش پذیرفته شود، و اگر بعد از هر نماز واجب و مستحب بخواند به عدد ستارگان آسمان و قطرات باران، و برگ درختان، و ذرات خاک زمین برایش حسنات نوشته می‌شود، و چون بمیرد، در ازای هر حسنه ده حسنه، در قبر به او داده می‌شود. این است آیات:

﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي

منزه است خدا آنگاه که شام کنید، و به صبح درآیید، و ستایش از آن اوست در

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَعَاشِيًا وَحِينَ تُظْهِرُونَ، يُخْرِجُ الْحَيَّ

آسمانها و زمین، و به هنگام شامگاه و زمانی که به ظهر درآیید، زنده را

مِنَ الْمَيِّتِ، وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ، وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ

از مرده بیرون می‌آورد، و مرده را از زنده خارج می‌کند، و زمین را پس از

مَوْتِهَا، وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ﴾. ﴿سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا

مرگ آن زنده می‌سازد، و این چنین از قبرها زنده بیرون آورده می‌شوید، منزه است پروردگارت، پروردگار عزت، از آنچه

يَصِفُونَ، وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾.

وصف می‌کنند، و سلام بر رسولان، و ستایش خدای را، پروردگار جهانیان.

بیست و یکم: سید ابن طاووس به سند معتبر، از جمیل بن درّاج روایت کرده: مردی خدمت امام صادق علیه السلام آمد و گفت: ای مولای من سنّ و سالم بالا رفته، و خویشانم

تعقیبات شرک

مرده‌اند، و مونس‌ی ندارم، می‌ترسم مرا هم مرگ دریابد، حضرت فرمود: برادران مؤمن صالح، برای انس گرفتن از نزدیکان بهترند، و اگر طولانی شدن عمر خود و خویشان و دوستان را خواهی، این دعا را پس از هر نماز بخوان.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ . اللَّهُمَّ إِنَّ رَسُولَكَ

خدايا بر محمد و خاندان محمد درود فرست، خدايا رسول

الصَّادِقُ الْمُصَدِّقُ ، صَلِّوْا تَكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، قَالَ : إِنَّكَ قُلْتَ :

راستگوی تصدیق شده‌ات (درود تو بر او و خاندانش) گفت: که تو فرمودی:

مَا تَرَدَّدْتُ فِي شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ ، كَتَرَدَّدِي فِي قَبِيضِ رُوحِ عَبْدِي

در هیچ کاری از کارهایی تردید نکرده‌ام همچون تردیدم در گرفتن روح بنده

الْمُؤْمِنِ ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَآكْرَهُ مَسَاعَتَهُ . اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

مؤمنم درحالی که او مرگ را خوش ندارد و من هم رنجاندن او را خوش ندارم، خدايا بر محمد

وَآلِ مُحَمَّدٍ ، وَعَجِّلْ لِي وَلِيَّكَ الْفَرَجَ ، وَالْعَافِيَةَ وَالنَّصْرَ ،

و خاندان محمد درود فرست، و برای ولی‌ات گشایش و عافیت و یاری را نزدیک گردان،

وَلَا تَسْؤُنِي فِي نَفْسِي ، وَلَا فِي أَحَدٍ مِنْ أَحِبَّتِي .

و درباره خودم، و احدی از دوستانم بدی قرار مده.

و اگر خواهی یک‌یک از دوستان خود را نام ببر و بگو:

«وَلَا فِي فُلَانٍ وَلَا فِي فُلَانٍ» . راوی گفت: چون بر این دعا

مداومت کردم، چندان عمر یافته‌ام که از زندگانی ملول

و خسته شده‌ام، و این دعا بسیار معتبر است. و در تمام

کتابهای دعا نقل شده.

در ذکر تعقیبات مختص به نماز صبح

بدان که تعقیب نماز صبح، بیش از سایر نمازهاست، و احادیث در فضیلت خصوص این تعقیب بسیار است. از امیرمؤمنان علیه السلام روایت شده: ذکر خدا بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب در بدست آوردن روزی، سرعت بخش تر از سفر کردن برای تجارت بر روی زمین است. از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت شده: هر که از طلوع صبح، تا طلوع آفتاب، در مصلائی [محل خواندن نماز] خود قرار گیرد، و به تعقیب مشغول باشد، خدا او را از آتش دوزخ برهاند. از امام باقر علیه السلام نقل شده: شیطان لشکر روز خویش را از طلوع صبح تا طلوع آفتاب منتشر می کند، و لشکر شب خویش را از غروب تا بر طرف شدن حمرة مغریه [سرخی موجود در افق مغرب] بنابراین، در این دو ساعت خدا را بسیار یاد کنید، که در این دو زمان، شیطان آدمی را از ذکر خدا غافل می کند. به سند صحیح روایت شده که امام رضا علیه السلام در خراسان، هنگامی که نماز صبح را به جای می آوردند، تا طلوع آفتاب در مصلائی خویش می نشستند، و مشغول تعقیب بودند، آنگاه کیسه چرمی برای آن حضرت

تعقیب نماز صبح

می آوردند، که در آن چند مسواک بود، به یک یک آنها مسواک می کردند، سپس مقداری کُنْدُر می جویدند، پس از آن قرآن تلاوت می کردند. از حضرت رسول ﷺ روایت شده: هر که از طلوع صبح تا طلوع آفتاب مشغول تعقیب باشد، ثواب حجّ برای او نوشته می شود. در حدیث قدسی وارد شده: حق تعالی می فرماید: ای فرزند آدم مرا پس از صبح یک ساعت، و پس از عصر یک ساعت یاد کن، تا همه کارهای مهمّ تو را کفایت کنم.

اما تعقیبات مختصّ به صبح: اول: ابن بابویه به سند معتبر، از امام باقر علیّه السلام روایت کرده: هر که پس از نماز صبح هفتاد مرتبه **اَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبِّيَ وَ اَتُوبُ اِلَيْهِ** بگوید، خدا او را بیامرزد،

از خدا طلب آمرزش می کنم و بسوی او بازمی گردم

هر چند در آن روز هفتاد هزار گناه مرتکب شود، و در روایت دیگری آمده است هفتصد گناه. دوم: همچنین ابن بابویه به سند صحیح و سندهای معتبر از امیرمؤمنان علیّه السلام روایت کرده: هر که پس از نماز صبح یازده مرتبه سوره توحید را بخواند، در آن روز علی رغم شیطان گناهی بر او نوشته نمی شود در «بلد الامین» از حضرت رسول ﷺ روایت کرده: هر که توحید را هر روز ده مرتبه بخواند، در آن روز هر مقدار شیطان بکوشد که گناهی بر او نوشته شود

تعقیب نماز صبح

نوشته نمی‌شود. سوّم: کلینی به سند صحیح از امام صادق

علیه‌السلام روایت کرده: هر که پس از نماز صبح صد مرتبه بگوید:

مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، در آن

مگر به خدای والای بزرگ.

جنش و نیرویی نیست

آنچه خدا خواست شد،

روز هیچ مکروهی نبیند. این معنا را شیخ طوسی و دیگران نیز در کتب دعای خویش ذکر کرده‌اند. چهارم: کفعمی و غیر او از حضرت باقر علیهما السلام روایت کرده‌اند. هر که سوره قدر را بعد از نماز صبح ده مرتبه، و هنگام گذشتن آفتاب از وقت ظهر شرعی ده مرتبه، و بعد از عصر ده مرتبه بخواند، دوهزار نویسنده عمل را به اندازه سی سال به زحمت اندازد، و همچنین از آن حضرت روایت شده، هر که آن را هفت مرتبه بعد از طلوع فجر بخواند، هفتاد صف از ملائکه هفتاد صلوات بر او فرستند، و هفتاد مرتبه به او ترحم کنند. و از امام جواد علیهما السلام ثواب زیادی نقل شده برای کسی که سوره قدر را در شبانه‌روز، هفتادوشش مرتبه به این صورت بخواند: بعد از طلوع فجر و پیش از نماز صبح هفت مرتبه، و بعد از نماز صبح ده مرتبه و بعد از گذشتن آفتاب از وقت ظهر شرعی و پیش از نافله ده مرتبه، و بعد از نافله‌های ظهر بیست و یک مرتبه، و بعد از نماز عصر ده مرتبه، و بعد از عشا

تقیب نماز صبح

هفت مرتبه، و در وقت خواب یازده مرتبه. از جمله ثوابش این است که حق تعالی هزار فرشته بیافریند، که در سی و شش هزار سال، ثواب آن را برای او بنویسند. پنجم: ابن بابویه و سایر علما رحمهم الله به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت کرده‌اند که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود: هر که هر روز در پی نماز صبح ده مرتبه بگوید:

سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، الْعَلِيِّ

الْعَظِيمِ، حق تعالی او را از کوری و دیوانگی و خوره

و پریشانی و زیر آوار ماندن و بی‌خرد شدن در پیری عافیت

می‌دهد. ششم: در کتاب بلد الامین از امیرمؤمنان علیه السلام

روایت کرده: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر که می‌خواهد خدا

در اجل او تأخیر اندازد، و او را بر دشمنانش یاری دهد، و از

مرگهای ناخوشایند نگاهش دارد، باید هر بامداد و پسین بر

این دعاها مداومت نماید، سه مرتبه بگوید:

سُبْحَانَ اللَّهِ مِلْءَ الْمِيزَانِ، وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ، وَمَبْلَغَ الرِّضَا، وَزِنَةَ

منزه است خدا، به پُری ترازو، و نهایت دانش، و سرحدّ خشنودی، و سنگینی

الْعَرْشِ، وَسَعَةَ الْكُرْسِيِّ. و سه مرتبه بگوید: الْحَمْدُ لِلَّهِ مِلْءَ

عرش، و پهناى کرسی. ستایش خدای را به پُری

المِيزَانِ، وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ، وَمَبْلَغَ الرِّضَا، وَزِنَةَ الْعَرْشِ، وَسَعَةَ

ترازو، و نهایت دانش، و سرحدّ خشنودی و سنگینی عرش، و پهناى

تعیب نماز صبح

الکُرْسِيِّ . و سه مرتبه بگوید: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِلَّةَ الْمِيزَانِ ،

کرسی. معبودی جز خدا نیست، به پُری ترازو

وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ ، وَمَبْلَغَ الرِّضَا ، وَزِنَةَ الْعَرْشِ ، وَسَعَةَ الْكُرْسِيِّ .

و نهایت دانش، و سرحدّ خشنودی، و سنگینی عرش، و پهنای کرسی.

و سه مرتبه بگوید: اللَّهُ أَكْبَرُ مِلَّةَ الْمِيزَانِ ، وَمُنْتَهَى الْعِلْمِ ،

خدا بزرگ تر است، به پُری ترازو، و نهایت دانش،

وَمَبْلَغَ الرِّضَا ، وَزِنَةَ الْعَرْشِ ، وَسَعَةَ الْكُرْسِيِّ . هفتم: سید ابن

و سرحدّ خشنودی، و سنگینی عرش، و پهنای کرسی.

طاووس به سند معتبر از حضرت رضا علیه السلام روایت کرده:

هر که پس از نماز صبح صد مرتبه بگوید: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ

به نام خدا که رحمتش

الرَّحِيمِ . لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ، الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ، به اسم اعظم

بسیار و مهربانی اش همیشه است، جنبش و نیرویی نیست جز به خدای والای بزرگ.

خدا نزدیک تر خواهد بود از سیاهی چشم به سپیدی آن.

و نیز به سندهای معتبر از حضرت صادق و حضرت کاظم

علیهما السلام روایت شده: هر که پس از نماز صبح و مغرب، پیش از

آن که سخن بگوید، و حرکت کند، هفت مرتبه این دعا را

بخواند، هفتاد نوع بلا از او دور می شود، که آسان ترین آنها

خوره و پیسی و شرّ شیطان و شرّ پادشاهان می باشد. و در

بعضی روایات معتبر سه مرتبه و در بعضی ده مرتبه وارد شده

است و حداقل آن سه مرتبه، و حداکثر آن صد مرتبه بیان

شده ، و هر چه بیشتر بگوید، ثوابش بیشتر خواهد بود. هشتم:

تقیب نماز صبح

شیخ احمد بن فهد و دیگران روایت کرده‌اند: مردی به موسی بن جعفر علیه السلام شکایت کرد که کار من بسته شده، و به هر کاری رو می‌کنم سودی نمی‌یابم، و به هر حاجت که توجه می‌نمایم، برآورده نمی‌گردد، حضرت فرمود: پس از نماز صبح ده مرتبه بگو:

سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ؛ اَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، وَاسْأَلُهُ مِنْ فَضْلِهِ.

راوی گفت: اندک زمانی که بر این دعا مداومت کردم، جمعی از بادیه آمدند، و مرا خبر دادند که مردی از اقوام تو از دنیا رفته، و جز تو وارثی ندارد، پس مال بسیار، به دست من آمد و تا حال بی‌نیازم. در کتاب «کافی» و «مکارم» روایت کرده‌اند: مردی هلقام نام به آن حضرت عرضه داشت: به من دعایی تعلیم کن که برای نیک‌بختی دنیا و آخرت جامع بوده و آسان باشد، حضرت این دعا را تعلیم او کرد که پس از نماز صبح تا زمانی که آفتاب برآید بخواند، او بر این دعا مداومت کرد، و حالش نیکو شد.

نهم: عیاشی از عبد الله بن سنان روایت کرده خدمت امام صادق علیه السلام رفتم، حضرت فرمود: می‌خواهی دعایی به تو بیاموزم که چون بخوانی، حق تعالی قرضت را ادا کند، و

تعقیب نماز صبح

حالت نیکو گردد؟ گفتم: به چنین دعایی چه بسیار نیازمندم
حضرت فرمود: پس از نماز صبح بگو:

تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الْقَيُّومِ ، الَّذِي لَا يَمُوتُ ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

توکل کردم بر زنده پاینده‌ای که نمی‌میرد، و ستایش خدای را که

لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِئَاءٌ

فرزندی نگرفت، و برای او در فرمانروایی شریک نیست، و برای او سرپرستی

مِنَ الذَّلِّ ، وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا . اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُؤْسِ

از روی خواری نمی‌باشد، و بزرگ شمار او را بزرگ شمردنی شایسته، خدایا به تو پناه می‌آورم از شدت نیاز

وَالْفَقْرِ ، وَمِنْ غَلْبَةِ الدِّينِ وَالسُّقْمِ ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تُعِينَنِي عَلَى

و تنگدستی، و از فشار قرض و بیماری، و از تو می‌خواهم مرا بر

أَدَاءِ حَقِّكَ إِلَيْكَ وَإِلَى النَّاسِ . و به روایت شیخ و دیگران

ادای حقت نسبت به خود و مردم یاری کنی.

چنین است: وَمِنْ غَلْبَةِ الدِّينِ ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ ، وَأَعِنِّي

و از فشار قرض، پس بر محمد و خاندانش درود فرست، و مرا

عَلَى أَدَاءِ حَقِّكَ إِلَيْكَ وَإِلَى النَّاسِ .

بر ادای حقت نسبت به خود و مردم یاری کن.

دهم: کفعمی روایت کرده: مردی به رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

تنگدستی و پریشانی و بیماری شکایت کرد، حضرت فرمود:

هر صبح و شام ده مرتبه این دعا را بخواند، او سه روز بر این

دعا مداومت کرد، حال او به صحت و توانگری و راحتی

برگشت، و شیخ طوسی و دیگران، آن را در تعقیب نماز

صبح ذکر کرده‌اند، و دعا این است:

تعقیب نماز صبح

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ . تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ ،

جنیش و نیرویی نیست مگر به خدا، توکل کردم بر زنده‌ای که هرگز نمی‌میرد،

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ ،

و ستایش خدای را که فرزندی نگرفت، و برای او در فرمانروایی شریکی نمی‌باشد،

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ ؛ وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا .

و برای او از روی خواری سرپرستی نیست، و او را بزرگ شمار بزرگ‌شمردنی شایسته.

یازدهم: شیخ طبرسی و کفعمی و دیگران از حضرت رسول

روایت کرده‌اند که به یاران خود فرمود: آیا ناتوانید از صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

این که هر صبح و شام، نزد خدای جهانیان عهدی بگیرید؟

گفتند: چگونه عهد بگیریم؟ فرمود: این دعا را بخوانید،

هر که این دعا را بخواند، بر آن مهوری می‌زنند، و زیر عرش

الهی می‌گذارند، چون روز قیامت شود، منادی ندا سر

می‌دهد که کجایند آنان که نزد خدای رحمان عهدی دارند؟

پس آن عهد را به ایشان دهند، و با آن عهد وارد بهشت

شوند. شیخ طوسی این دعا را در تعقیب نماز صبح آورده

است:

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ،

خدایا، ای آفریننده آسمانها و زمین، دانای پنهان و پیدا،

الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ ، أَعْهَدُ إِلَيْكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا ، أَنْتَ اللَّهُ ،

ای بخشنده مهربان، با تو در این دنیا عهد می‌کنم، که به راستی تویی خدا،

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ ، لَا شَرِيكَ لَكَ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ

معبودی جز تو نیست، یگانه‌ای، و برای تو شریکی نیست، و محمد (درود خدا)

تعیب نماز صبح

عَلَيْهِ وَآلِهِ، عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ. اَللّٰهُمَّ فَصِّلْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ،

بر او و خاندانش) بنده و فرستاده توست، خدا یا بر محمد و خاندانش درود فرست،

وَلَا تَكُنْ لِىْ اِلٰى نَفْسِ طَرْفَةً عَيْنٍ اَبَدًا، وَلَا اِلٰى اَحَدٍ مِّنْ خَلْقِكَ،

و مرا هیچ گاه، به اندازه یک چشم برهم نهادن به خویشتن و نه به هیچیک از آفریدگانت و امگدار،

فَاِنَّكَ اِنْ وَاكَلْتَنِيْ اِلَيْهَا تُبَاعِدْنِيْ مِنَ الْخَيْرِ، وَتُقَرِّبْنِيْ مِنَ الشَّرِّ؛

اگر مرا به خویشتن و اگداری، از خیر دور می کند، و به شر نزدیک می نماید،

اٰى رَبِّ لَا اٰثِقُ اِلَّا بِرَحْمَتِكَ، فَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ،

ای پروردگرم جز به رحمت اطمینان ندارم. پس بر محمد و خاندان پاکیزه اش درود فرست،

وَاجْعَلْ لِّىْ عِنْدَكَ عَهْدًا، تُؤَدِّيْهِ اِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؛ اِنَّكَ

و برای من پیش خود عهدی قرار ده، که آن را در روز قیامت به من بپردازى، به راستى

لَا تُخْلِفُ الْمِيْعَادَ.

که تو خلف وعده نمى کنى.

دوازدهم: در کتاب «عُدَّة الداعى» از حضرت صادق عليه السلام

روایت کرده: هر که پس از نماز صبح و پیش از آن که سخن

بگوید این دعا را بخواند: «رَبِّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاَهْلِ بَيْتِهِ» حق

تعالی او را از آتش دوزخ حفظ کند. ابن بابویه در

کتاب «ثواب الاعمال» به سند معتبر روایت کرده: پس

از نماز صبح صد مرتبه بگو: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِ

مُحَمَّدٍ، تا حق تعالی صورت تو را از آتش دوزخ نگاه دارد،

و به روایت دیگر صد مرتبه پیش از سخن گفتن بگو: يَا رَبِّ

صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ، وَاَعْتِقْ رَقَبَتِيْ مِنَ النَّارِ.

سجده شکر

چون از تعقیب نماز فارغ شدی، سجده شکر بجا آور. و اتفاق علمای شیعه بر آن است که سجده شکر در وقت تازه شدن نعمتی، یا دفع بلائی مستحب است، و بهترین آن پس از نماز است برای شکر بر توفیق ادای نماز. به سند معتبر از حضرت باقر علیه السلام روایت شده: پدرم امام زین العابدین علیه السلام هیچ نعمتی را از خدا یاد نکرد، مگر آن که به شکرانه آن، سجده بجا آورد، و هیچ آیه‌ای از قرآن نخواند که در آن سجده باشد، مگر آن که سجده کرد، و خدا شری را که از آن می‌ترسید، از او دفع نکرد مگر آن که سجده کرد، و از هر نماز واجب که فارغ می‌شد، پس از آن سجده بجا می‌آورد، و هرگاه اصلاح نمودن میان دو نفر را توفیق می‌یافت، به خاطر شکر آن سجده می‌کرد، در تمام مواضع سجود آن حضرت، اثر سجده نمایان بود، به این خاطر به آن حضرت سجّاد می‌گفتند. و نیز به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت شده هر مؤمنی در غیر نماز، برای شکر نعمتی برای خدا سجده کند حق تعالی برای او ده حسنه می‌نویسد، و ده

سجده شکر

سینه را از او محو می کند، و ده درجه برای او در بهشت بلند می گرداند. و به سندهای معتبر بسیار از آن حضرت روایت شده: نزدیک ترین حالات بنده به خدا، حالت سجده همراه با گریه است. در حدیث صحیح دیگری فرمود: سجده شکر بر هر مسلمانی واجب است، نماز خود را با آن تمام کن، و پروردگارت را به وسیله آن خشنود نما، و فرشتگان را از خود به شگفتی انداز، به درستی که بنده هرگاه نماز بجا آورد، و پس از آن سجده شکر کند، پروردگار جهانیان بین او و فرشتگان پرده را بگشاید و بگوید: ای فرشتگان من، به جانب بنده من نظر کنید، که فریضه مرا ادا نمود، و عهد مرا تمام کرد، پس در پیشگاه من به خاطر آنچه بر او انعام کرده ام سجده کرد، ای فرشتگان من، به او چه پاداشی باید داد؟ پاسخ می دهند رحمت را. می پرسد: دیگر چه؟ می گویند: بهشت، باز می فرماید: دیگر چه؟ می گویند: کفایت کارهای مهم او، و برآوردن حاجاتش. پس حق تعالی به کرات می پرسد، و فرشتگان پاسخ می دهند، تا آن که فرشتگان می گویند: پروردگارا، دیگر چیزی نمی دانیم، آنگاه خدای کریم می فرماید: من او را شکر

سجده شکر

می‌کنم، چنان‌که او مرا شکر کرد، و به فضل خود به سوی او رو می‌کنم، و رحمت عظیم خود را در قیامت به او می‌نمایانم! به سند صحیح از حضرت صادق علیه السلام روایت شده: خدای عالمیان، ابراهیم علیه السلام را برای آن خلیل خود گردانید، که بسیار بر زمین سجده می‌کرد. و در حدیث معتبر دیگری فرمود: چون نعمتی از نعمتهای خدا را به یاد آوری، و در جایی باشی که کسی از مخالفان تو را نبیند، چهره خود را به نیت سجده بر زمین گذار، و اگر در جایی باشی که مخالفان حاضر باشند، و نتوانی سجده کنی، دست بر پایین شکم خود گذار، و برای تواضع و فروتنی نسبت به خدا به حالت رکوع درآ، و دست بر شکم گذاشتن به خاطر آن است، که مخالفان گمان کنند، دردی در شکم تو پیدا شده. در روایات متعددی وارد شده: حق تعالی به موسی علیه السلام خطاب کرد: می‌دانی تو را برای چه برگزیدم، و از میان آفریدگان تنها تو را کلیم خود کردم؟ موسی گفت: پروردگارا نمی‌دانم، خدا فرمود: برای آن‌که بر احوال بندگان توجه کردم، در میان ایشان کسی را ندیدم، که در پیشگاه من بیش از تو خشوع آورد، چون تو از نماز فارغ می‌شوی، دو طرف چهره‌ات را بر خاک می‌گذاری. به سند

سجده شکر

موثق از حضرت رضا علیه السلام روایت شده: سجده پس از فراغت از نماز واجب، شکر خدا است بر این که بنده خود را بر ادا کردن واجب توفیق داده، و کمتر چیزی که باید در این سجده گفته شود، این است که سه مرتبه بگوید: «شُکْرًا لِلَّهِ» راوی پرسید: «شُکْرًا لِلَّهِ» چه معنایی دارد؟ حضرت فرمود: معنایش این است که این سجده از جانب من برای شکر و سپاس خدا است بر این که به من توفیق داد به خدمتش برخاستم، و واجب او را ادا کردم، و شکر خدا موجب فزونی نعمت و توفیق طاعت است، و اگر در نماز تقصیری مانده باشد، که به نافله‌ها جبران نگشته به وسیله این سجده جبران می‌شود. و اما کیفیت این سجده، مشروط به شرطی نیست به هر شکلی که صورت گیرد صحیح است، و احوط آن است که بر زمین انجام گیرد، و اگر بتواند باید مانند سجده نماز بر هفت عضو سجده کند، و پیشانی را بر آنچه سجده نماز بر آن صحیح است بگذارد، و بهتر آن است که بر خلاف سجده نماز دستها را بر زمین بخواباند، و شکم را به زمین برساند، و مستحب است اول پیشانی را بر زمین گذارد، سپس طرف راست صورت را، آنگاه جانب چپ را و دوباره پیشانی را بر زمین گذارد. به همین خاطر این حالت

سجده شکر

را «دو سجده شکر» می گویند. و ظاهراً بدون گفتن ذکر هم صورت می گیرد، و مستحب است که در این سجده ذکر بگویند، و بهتر آن است که ذکرها و دعاهایی را که در چند سطر بعد ذکر خواهد شد بخواند، و مستحب است این سجده را طول دهد، چنان که روایت شده: حضرت موسی بن جعفر علیه السلام پس از طلوع صبح سجده می نمود تا هنگام ظهر شرعی، و بعد از عصر تا هنگام شام، و در حدیث دیگری وارد شده: آن حضرت بیشتر از ده سال هر روز پس از طلوع آفتاب، تا هنگام ظهر شرعی در سجده بودند، و به سند صحیح روایت شده: حضرت رضا علیه السلام به اندازه ای در سجود می ماند، که سنگ ریزه مسجد از عرق ایشان تر می شد، و آن حضرت دو طرف روی خود را بر زمین مسجد می چسبانده. در کتاب رجال کشی آمده است که فضل بن شاذان نزد ابن عمیر آمد در حالی که در سجده بود، و سجده را بسیار طول داد، چون سر برداشت، و درباره طول سجده اش سخن به میان آمد گفت: اگر سجده جمیل بن دراج را می دیدی، سجده مرا طولانی نمی شمردی، و نیز گفت: روزی نزد جمیل رفتم، او سجده را بسیار طول داد، چون سر برداشت، گفتم: سجده را طول دادید؟ گفت: اگر

سجده شکر

طول سجده معروف بن خربوذ را می دیدی، سجده مرا آسان می شمردی، و نیز از فضل بن شاذان روایت کرده: حسن بن علی بن فضال برای عبادت به صحرا می رفت، سجده را به اندازه ای طول می داد، که پرندگان بر پشتش می نشستند، به گمان این که جامه ی افتاده ای است، و حیوانات وحشی در اطراف او می چریدند و از او نمی هراسیدند و نیز روایت کرده: علی بن مهزیار، به هنگام طلوع آفتاب به سجده می رفت و سر بر نمی داشت تا برای هزار نفر از برادران خود دعا می کرد همانند آنچه که برای خود دعا کرده بود، و از کثرت طول سجده بر پیشانی او به مانند زانوی شتر، پینه بود!! و نیز روایت کرده: ابن عمیر پس از نماز صبح سر به سجده شکر می گذاشت و بر نمی داشت مگر هنگام ظهر. بهتر این است که سجده شکر پس از تمام تعقیبات، و پیش از انجام نوافل باشد و بیشتر اصحاب گفته اند: در نماز مغرب پس از نوافل انجام گیرد و بعضی زمان انجام آن را پیش از نوافل گفته اند، و ظاهراً هر دو وقت خوب است ولی پیش از نوافل بجا آوردن بهتر است، چنان که حمیری از حضرت صاحب الزمان علیه السلام روایت کرده و اگر هر دو را به عمل آورد، شاید بهتر باشد. اما دعاهای این سجده بسیار

دُعایِ سُبْحِ شُکْرِ

است و آسان ترین آنها این چند مورد است. **اَوَّل**: به سند معتبر از حضرت رضا عَلَيْهِ السَّلَامُ روایت شده: اگر می خواهی صد مرتبه شُکْرًا شُکْرًا بگو و اگر می خواهی صد مرتبه عَفْوًا عَفْوًا. در «عیون أخبار الرضا» از رجاء بن ابی الضحاک روایت کرده که حضرت رضا عَلَيْهِ السَّلَامُ در راه خراسان، هرگاه از تعقیب نماز ظهر فارغ می شدند صد مرتبه در سجده می گفتند: شُکْرًا لِلَّهِ و چون از تعقیب نماز عصر فارغ می شدند، صد مرتبه در سجده می گفتند: حَمْدًا لِلَّهِ. **دَوِّم**: شیخ کلینی به سند معتبر از حضرت صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ روایت کرده: نزدیک ترین احوال بنده به خدای تعالی هنگامی است که در سجده باشد و خدای خود را بخواند. چون به سجده روی بگو:

يَا رَبَّ الْأَرْبَابِ ، وَيَا مَلِكَ الْمَلُوكِ ، وَيَا سَيِّدَ السَّادَاتِ ،

ای پروردگار پروردگان، و ای پادشاه پادشاهان، و ای سرور سروران،

وَيَا جَبَّارَ الْجَبَابِرَةِ ، وَيَا إِلَهَ الْإِلَهَةِ ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ؛

و ای جبار جباران، و ای معبود معبودان، درود فرست بر محمد و خاندان محمد

سپس حاجت خود را بخواه. **آنگاه بگو:**

فَإِنِّي عَبْدُكَ ، نَاصِيَتِي فِي قَبْضَتِكَ ؛ بعد هر دعایی را که

من بنده توام، اختیارم در دست قدرت توست.

خواهی بکن، که خدا بخشنده است، و برآوردن هیچ حاجتی برای او دشوار نیست. **سَوِّم**: کلینی به سند موثق از